

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 29 Juni 1913. N°. 1849.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de gesubscribeerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE Bureau: Warmoesstraat 86, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Dinsdag v's middags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 8 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.18. Abonnementen worden aangegoten door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.30. Aanvragen en vermelding van Leedogaven f —.18 per regel.

Dan de Voleinding.

XCVIII.

DERDE REEKS.

XXXV.

En hij zij bekleed met den vloek, als met zijn kleed, en dat die ga tot in het binnenste van hem als water, en als de olie in zijn beenderen. Psalm 109 : 18.

Tot dusver kwam in onze uiteenzetting de vloek nog bijna uitsluitend ter sprake als een verderfaanbrengend kwaad voor wat het uitwendige bestaan van den mensch aangaat. De vloek in den aardbodem, in de rijken der natuur, in 's menschen lichaam, in zijn huis, in zijn gezin, op zijn akker; en wel zoo dat al dit uitwendig verderf deels geheel de menschheid om den val in het Paradijs, deels om persoonlijke overtreding van Gods heilige wet den enkelen mensch trof. Het laatste is het sterkst in de „Vliegende rol" van Zacharia aangegeven, als het heet: „Ik breng desen vloek voort, spreekt de Heere der heerschers, dat hij kome in het huis van den dief en in het huis desgenen die in mijn naam valscheid zwerft; en dese vloek zal in het midden zijns huizes overnachten, en die vloek zal 't huis verteren met zijn balken en zijn steenen". Maar natuurlijk, hiertoe bepaalt zich de werking van den vloek niet. Die werking gaat veel dieper, en tast den gevloekte niet alleen in zijn akker en zijn huis, zijn kleed en zijn lichaam aan, maar dringt door in den persoon zelf, in zijn ziel, in zijn innerlijk wezen, en draagt juist daarom niet alleen een tijdelijk karakter, dat in bepaalde verliesen en smarten uitkomt, maar is eeuwig van aard, zoodat de gevloekte dezen vloek nimmermeer van zich af kan schudden. Met name spreekt Psalm 109 : 18 hierover. Daar toch lezen we: „Dewijl hij den vloek heeft leideghad, dat die hem overkome, en hij zij bekleed met den vloek als met zijn kleed, en dat die ga tot in het binnenste van hem als 't water en als de olie in zijn beenderen". De vloek zóó verstaan, weegt geheel op tegen de straks komende verdoemenis, en zulks wel, omdat ze den persoon zelf verderft door hem af te scheiden van zijn God. Ten deele trad die in den mensch zelf indringende vloek reeds naar voren in de zelfvervloeking, en ook als de ééne mensch in zijn bitterheid een vloek op zijn medemensch legt, is hiertoe niet alleen uitwendig leed, maar ook wel terdege innerlijke verwording aan den vijand en tegenstander toegewenscht; in die beide gevallen is de innerlijke verderfing door den vloek wel bedoeld, maar daarom niet verwerkelijk. Alleen God kan zulk een vloek over den mensch brengen, hij niet door zichzelf, noch ook door een ander. Er moet daarom hier nader worden ingegaan op hetgeen God de Heere door den vloek die van Hem uitgaat, in ons innerlijk bestaan teweeg brengt. Hierbij nu is het niet de vraag, welk onheil, welk leed de vloek ons in ons menschelek leven berokkent, maar heel anders, *hoe wij zelf vervloekt zijn*. Treft de vloek enkel in wat ons omringt en aankleeft, dan kunnen we met ons sterven aan dien vloek ontkomen. Zijn we daarentegen zelve persoonlijk vervloekt, zoodat de vloek ons innerlijk wezen zelf heeft aangetaast, dan gaat de vloek met ons in ons sterven mede, en kan nimmermeer van ons scheiden. De ellende op aarde wordt dan door helse jammer opgevolgd. Nu is in het paradijsverhaal bijna uitsluitend sprake van den uitwendigen vloek, die ons uit den aardbodem, uit de natuur, en in ons lichamelijke bestaan overkomt. Toch behoort 't wel geen nadere aanwijzing, dat terstond na den val, en als onmiddellijk en onvermijdelijk gevolg hiervan, vanzelf ook het persoonlijke vervloekt zijn intrad. De grondregel toch, die ons te dezen oplichte in de H. Schrift openbaard werd, is steeds en onveranderlijk deze: „Vervloekt is een iegelijk die niet blijft in al wat geschreven is in het boek der wet dat hij dit doet". Geen uitzondering is hier toegelaten. Er moet of geheel en volkomen volbrenging van Gods wil wezen, of zoo niet, dan volgt het persoonlijke vervloekt zijn van zelf. Vooral de apostel Paulus heeft deze diepe grondgedachte in het volle licht gesteld. En dit vervloekt zijn nu openbaart zich volstrekt niet enkel, noch zelfs hoofdzakelijk, in het ondergaan van uitwendigen tegenspoed. Afsprekt het onomwonden uit, hoe maar al te vaak juist de overtreders en de goddeloozen geen banden kennen tot den dood toe, ja dat ze allet als andere menschen in moete zijn, noch als andere menschen worden gepiaagd. Staat het nu niettemin

vast, dat de goddeloozen en dwazen, op wie Afsprekt hier doelt, Gods wil schier in geen enkel opzicht volbrengen, zoodat ze buiten allen twijfel mede tot de vervloekten te rekenen zijn, dan volgt hieruit rechtstreeks, dat het vervloekt zijn ten principale zich in 's menschen inwendig leven openbaren moet, en eerst in de tweede plaats ook uitkomen zal in 's menschen uitwendig bestaan. Toch is op dit innerlijk vervloekt zijn veelal veel te weinig de aandacht gevestigd. Als de goddelooze sterft, gaat hij als een vervloekte de eeuwigheid in, en in de plaats des verderfs bestaat het helse lijden volstrekt niet enkel in uitwendige pijn, maar staat veeleer de weening en knersing der tanden op den voorgrond als uiting van wat de in het verderf wegzinkende mensch innerlijk te lijden heeft, zonder, juist vanwege den vloek, ooit meer aan dit doodelijk lijden te kunnen ontkomen.

Wat onder dat *vervloekt zijn* te verstaan is, valt niet moeilijk in te zien, mits we vasthouden aan wat dusver op alle manier betoogd is, t. w. dat de vloek hierin bestaat, dat God de Heere zich van ons terugtrekt, zich op groter afstand van ons verwijderd, en ten slotte ons verlaat. Dit zich terugtrekken Gods van den gevallen zondaar, dit verlaten van den in opstand gekomen mensch, bleek de oorzaak te zijn van al zijn uitwendig lijden. Alle leed dat om der zonde wille over den aardbodem, over de rijken der natuur, over ons lichaam en over heel ons uiterlijk bestaan gekomen is, wordt eenzijdig daardoor veroorzaakt, dat de heilige levensgemeenschap, waarin God den mensch met zich schielde, door den val gestoord is, en allengs geheel wordt verbroken. Niet, dat de gevallen mensch of de gevallen natuur op zichzelf, los van God, gaat drijven. Dit kan niet, gelijk we zagen. Ook de satan kan niet bestaan, of Gods eigen hand moet hem van oogenblik tot oogenblik dragen in zijn almachtigheid. Maar de levensgemeenschap Gods, de levenswekkende macht Gods, de bezielende adem Gods trekt zich terug, eerst ten deele, en dan allengs verder, en zoo dringt de vloek in alles door, en is ten leste alle vrede en vreugde uit den zondaar weg. Maar geheel ditzelfde grijpt nu ook plaats ten opzichte van 's menschen inwendig bestaan. Innerlijken vrede, innerlijke vreugde, innerlijke zielweelde geniet de mensch alleen, en kan hij alleen genieten, door en krachtens de innige levensgemeenschap met zijn God. Hoe dichter hij met heel zijn ziel en heel zijn hart nabij zijn God leeft, hoe rijker zijn inwendig leven bloeit. Maar dan ook omgekeerd, hoe verder hij met zijn inwendig bestaan van zijn God afdoelt, des te armer, des te poverder zal zijn geestelijk bestaan worden, en ten slotte alle waarachtig levensgenot uit zijn inwendig wezen geweken zijn. Iddien hij zelf levensgemeenschap met zijn God mag oefenen, en zijn God hem zijn heilige nabijheid in den Heiligen Geest schenkt, is de mensch gelukkig. Raakt hij daarentegen innerlijk geheel van zijn God af, en verlaat zijn God hem, dan trekt de schaduw des doods over zijn ziel, versterft hij innerlijk, en wordt hij een prooi van geestelijk bederf. En hierin juist bestaat het van zijn God *vervloekt zijn*. Een doodelijke zelfvernietiging die steeds verder doorgaat, tot alles in hem verstijft en bevroest, en de laatste ademtocht van geestelijk leven uit hem verdwijnt.

Dit zelfde nu is slechts op andere wijze uitgedrukt, zoo ons betuigd wordt, dat vervloekt is wie niet blijft in de geheele Wet. Met die Wet toch is hier aangeduid, niet de bepaalde Wet van Sinaï maar tien geboden, maar geheel het bestel en de geheele levensordnantie, die de heilige God voor zijn menschenkind besteld heeft. In de schepping van den mensch heeft God de Heere een existentiebeeld ontworpen, waaraan de mensch te beantwoorden heeft. Een beeld, daarom te rijker, omdat Hij den mensch schielde naar zijn eigen beeld en gelijkheid. De existentie van den mensch zou dus niet moeten beantwoorden aan een gedachtenbeeld Gods, maar aan het beeld dat afdruksel was van zijn eigen wezen. De trekken van het zilver beeld des menschen had God ontleend aan zich zelf en genomen van zijn eigen Goddelijke existentie. Onzekerheid of onbepaaldheid was hierdoor ondenkbaar. Het heilige beeld, waaraan de mensch moest beantwoorden, was maar niet in den grove met algemeen trekken aangeduid, maar tot in het kleinste en tot in 't uiterste met de fijnste trekken uitgewerkt, en geen dier trekken kon onverschillig zijn, daar immers elke niet juist genomen trek het beeld van God zelf vervalschen zou. Vandaar dat er zoo beslist staat, dat de vloek komt in en over een iegelijk, „die niet blijft in al wat geschreven is in het boek der Wet, dat hij dit doet". Het klinkt daarom zoo heilig-

schennend, zoo men hierbij de werkelijkheid te pas brengt, alsof de mensch in de volbrenging van de wet iets extra's deed waarop loon toepasselijk ware. Als een kind op zijn moeder lijkt, in het opgroeien steeds meer lijken gaat, en al meer ook de levensantifien en denkbeelden, den zin en de neiging van zijn moeder overneemt, wacht dit dan op loon? Vanzelf niet, en zoo nu een kind Gods bij verdere ontwikkeling en bij verdere ontplooiing van zijn wezen, al meer aan het beeld van zijn hemelschen Vader gaat beantwoorden, wat ter wereld zou hierin dan aan extra-verdienstelijkheid te ontdekken zijn? Veeleer moet omgekeerd beleden, dat elke trek van zijn wezen, waarin hij 't beeld van zijn Vader verzaakt, en dus vervalscht, een aanranding van Gods heilig wezen wordt, en eenzijdig daarom en daardoor den vloek over hem doet komen. Het komt alleen aan op gemeenschap van den mensch met God. Die gemeenschap wordt bevestigd en versterkt door elken trek van den mensch die precies aan den trek van het wezen Gods beantwoordt, maar ook omgekeerd wordt die gemeenschap verstoord en ten slotte geheel gebroken, indien de mensch, wel verre van aan het beeld Gods te beantwoorden, een andersoortige existentie, in tegenstelling met het beeld van zijn God, openbaren durft. Zoo wordt 't ons volkomen helder. Leef en wandel de mensch in elk opzicht en in alle deelen conform het beeld van zijn God, waarnaar hij geschapen is, zoo groeit en bloeit zijn innerlijk leven, is vrede en vreugde zijn deel, en leeft hij in zijn God en zijn God in hem. Maar dan ook omgekeerd, vervreemd hij zich van 't beeld Gods, beantwoordt hij niet aan de afteekening van dat beeld in Gods heilige wet, en kleet hij zich eigen existentie en eigen paden, dan gaat heel zijn bestaan steeds meer van God af en tegen God in, en zoo dringt hij den vloek in als water.

In toepassing nu op het gebeurde in het Paradijs, drukt dit geheel hetzelfde uit als hetgeen de apostel betuigt in deze woorden, „dat de gehele wereld voor God verdoemelijk is". Van het eigen oogenblik af dat Adam en Eva vielen, stonden zij als *vervloekten* voor hun God. Dat daarna genade intrad, heft dat feit voor wat het eerste oogenblik na den val betreft, allerminst op. Ze stonden als vervloekten voor God in hun innerlijk bestaan, en omdat zij innerlijk vervloekt waren, daarom trof de vloek hen ook in het uitwendige en ging over de gehele aarde uit. En wat hierbij opmerkelijkst is, ook reeds in het Paradijs hing het alles aan de ééne vraag, of er gemeenschap met God bleef, dan wel of er verwijdering tusschen God en mensch intrad. Gemeenschap met God is zegen, verwijdering van God en verlaten door God is de vloek. Hiermee in verband nu zegt ons het gewild verhaal, dat terstond na den val de gemeenschap met God voor Adam en Eva verbroken werd. Ze schuwden het, voor Gods aangezicht te verschijnen, ze voelden schaamte in zich opkomen, ze vloden in het woud en verborgen zich. De diepe zin hiervan nu wordt niet gevat, zoo men hangen blijft aan de kleinheid van het gebod, om van één enkelen boom in den hof geen vrucht te plukken. Kleinheid of groothed van het gebod doet hier toch niets ter zake. Het ging eenzijdig om het gebod als zoodaag. Het gold de vraag, of de mensch zich zou aanstellen als zijn eigen heer en meester, d.w.z. God als Heere en Meester zou verwerpen, dan wel of hij er zijn leven en den lust van zijn leven in zou zoeken, om in de leiding Gods te gaan. Dat was het eenige waarop 't hier aankwam. En juist dit nu bracht teweeg, dat de mensch, bulgende voor zijn God, het leven greep, maar dan ook zijn God verzakende, onmiddellijk den vloek inademde. In strikte en stipte onderworpenheid aan zijn God, droeg en vertoonde hij Gods beeld, ja was hij Gods beeld. Maar dan ook omgekeerd, door in wat trek ook af te wijken, vervalschte hij dit beeld, randde hij dit beeld aan, verbrak hij de gemeenschap en viel hij uit de nabijheid van zijn God uit. Hiermee wordt vanzelf de leugenachtige existentie van den mensch na den val geopenbaard. Hiertegen moest vanzelf de toorn Gods ontbranden. En van die ure af was de gevallen mensch prooi van de innerlijke vervloeking, die met zich bracht dat de vloek Gods zich ook op zijn uitwendig bestaan uitbreidde, en hem als gevloekte, op den gevloekten aardbodem, te midden van een met vloek belaste natuur wandelen deed.

Dit nu wederom bracht niet zich, dat de vloek, die den eerst gevallen mensch trof, vanzelf in heel het geslacht van zijn nakomelingen inschoof. Van onrechtvaardig-

heid van God kan hierbij geen sprake zijn. Voor Adam gold zelfs niet hetgeen men bij ons dan nog als verontschuldiging zou kunnen aanvoeren, dat wij onzen grooten levensstrijd aanvaardden en aanvingen met gebroken kracht. Zoo toch was het bij den eersten mensch niet. Zijn kracht mocht nog ongevoeld, mocht nog onbevestigd zijn, maar verzakt of gebroken was ze nog in geen enkel opzicht. De eerste mensch beschikte, toen hij viel, nog geheel en al over de van Godswegen hem ingeschapen zedelijke kracht. Hij genoot een privilege, gelijk geen onzer na hem dit genieten kon of ooit genieten zal. Bij Adam had ongeboren schepping plaats gehad, na hem, bij zijn nakomelingen, niet meer. Ook al houdt men toch vast aan het Creationisme, zooals onze vaders veelal deden, om de schepping van iedere ziel rechtstreeks uit God af te leiden, toch treedt bij ons altoos vader en moeder als tusschenschakeel in, zoodat wij beginnen met verzakt te staan. In Adam was het gelijken op het Beeld Gods nog zuiver, in geen onzer is dit thans meer het geval. We mogen niet zeggen, dat er niet nog iets van het Beeld Gods in ons te bespeuren valt, maar hoe ge dit ook neemt, de gelijkheid is grovelijk geschonden. We beginnen dus met aan de gemeenschap met God onttrokken te zijn. De aanvang is bij ons gebrekkig, en hieruit is het te verklaren, dat heel het menschelek geslacht, dat uit den stamhouder in het Paradijs geboren en voortgekomen is, niet eerst later dreigde vervloekt te worden, maar begint met vervloekt te zijn. Vervloekt, d.w.z. dat er een element van verzet, van aanranding van Gods beeld in ons werkt, en dat God de Heere, om zichzelf te maltheeren in zijn heiligheid, hiertegenover niet lijdelijk kan verkeeren, maar er zich aan onttrekken moet, en in die onttrekking den vloek niet alleen over, maar ook in ons doet komen; en wel inkomen, om in ons door te gaan.

Merk er toch wel op, dat de vloek, eenmaal in ons ingedrongen, verwijdering van God te weeg brengt, en wel in den dubbelen zin, dat God zich van ons en wij ons van God verwijderen. Onze geestelijke verwording neemt dieneengevolge van oogenblik tot oogenblik toe, en de strijd dien we doorworsten moeten, om er weer boven op te komen, wordt met elken dag heftiger. Dalende kracht en steeds moeilijker worsteling. Dit is dan ook de oorzaak, dat aan ons zelf weer oprichten niet te denken valt; dat veeleer de vloek die ons aangreep, steeds dieper in ons dringt, en zooals de Heere bij Zacharia het aanduidde, als olie in zijn beenderen insperst. Het kwaad mindert niet. Veeleer gaat 't van kwaad tot erger. En wat nog het bangst is, er gist hier een gif, dat nooit is uitgegist, maar rusteloos van kwaad tot erger voortgaat. Elke zondaar ondervindt dit zelf op zijn eigen zondigen weg. Steeds wil elke zonde groter proportie in ons aannemen, en de grijsaard, zoo 't niet tot bekeering kwam, voelt nog den ouden hoogmoed, den ouden trots, de oude geldmanie, en wat niet al in zich naverken. Zelfs niet 't sterven verlaat deze vloek ons niet, en als vervloekten in de eeuwigheid ingaande, werkt 't gif nog al door, en wint de zondegeed in heftigheid. Dat juist is het helse.

Doch dan worde ook helder ingesien, dat deze vloek, in de uitwerking, de *Voleinding* afsnijdt. Zoals in het Paradijs het „vervloekt" was uitgesproken, lag geheel het rijke Goddelijke Scheppingsplan (zoo we van de genade vooralsnog zwijgen) in 't niet. Geschiedde er in dat oogenblik niets anders, dan dat hetgeen was en bestond, doorwerkte, dan zou er nooit een *Voleinding* meer denkbaar zijn geweest. De vloek, in- en uitwendig genomen, sluit de *Voleinding* uit, snijdt ze af en verhindert ze in den meest volstrekten zin, om te komen. Althans, zoo ge aan het juiste begrip van *Voleinding* vasthoudt, en ze niet verwart met het komen tot het einde. *Voleinding*, brengt het u wel te blunen, is de architectonische afwerking van den heiligen tempel, waarvan in de Schepping de grondslagen gelegd waren. Het jonge kind kan zijn einde vinden in een vroegen dood, maar het vindt zijn *voleinding* eerst, zoo het zijn gaven en talenten ontwikkelt, en zijn levenstaak gelukkig volbrengt. Een zekeraal dat uitsteven, kan zijn einde vinden in jammerlijke schipbreuk, maar zijn *voleinding* vindt 't eerst en alleen, zoo het de haven bereikt van zijn bestemming. En zoo nu is het ook hier. God schielde ons heil niet als een voltooid en afgewerkt geheel, maar verborg in die Schepping hogere krachten, die bestemd waren om zich gaandeweg te ontwikkelen en die eerst als die ontwikkeling voltooid was, de heerlijkheid

zouden doen aanschouwen, welke in het program van den Drieenigen God van eeuwigheid af verborgen lag, en de profetie inhield van water uit worden zou en worden moest. In het Paradijs een creatuurlijk schoon, dat te boven ging al wat thans de aarde ons biedt, maar op Tabor en in de apocalyptische visioenen een heerlijkheid getoond, waarbij het paradijs geheel in de schaduw trad. En zoo ook in den eersten mensch een nog rondeloos, Gods beeld dragend, creatuur, maar in het rijk der heerlijkheid een veel hogere staat voor het kind des menschen, die verre boven het paradijs uitgaat. Vandaar dat de *Voleinding* niet zijn zal een terugkeren tot den paradijsstaat, maar het opklommen tot een heerlijkheid die ver boven het paradijs zal uitgaan. Denk maar aan wat Johannes op Patmos zag en ook aan wat Paulus genoot, toen hij opgetrokken was in den derden hemel.

Juist die in de Schepping zelve aangegeven *Voleinding* snijdt nu de vloek af. Waar die vloek in de ziel indringt en den mensch in zijn existentie omgeeft, daar is van opklimbing tot hooger geen sprake meer, zelfs niet van een blijven staan op het eerst ingenomen standpunt. De vloek is als een kanker die lavreet. Wat er mee belast wordt, neemt af, slijt uit, wordt al minder, en gaat zelfvernietiging tegemoet, maar kan nimmer beantwoorden aan het doel waarvoor God 't tot aanzijn riep. Natuurlijk, de zegen, zoowel der *Gemeene Gratie* als der *Particuliere genade*, kan hierin een keer te weeg brengen, en doet dit, ja kan zelfs het heelal opvoeren tot een *Voleinding* die nog boven de eerst bestemde *Voleinding* der heerlijkheid uit zal gaan. Maar ziet ge voor een oogenblik van die veelvormige genade af, die in den zegen komt, en bepaalt ge u tot den vloek, die in de Schrift telkens en telkens weer als de antithese van den zegen op den voorgrond treedt, dan is alle hoop op te geven; dan gaat 't van kwaad tot erger en niet tot beter; en blijkt de eerste zonde in het paradijs niet maar een *sonde*, maar wel wezenlijk de *val* geweest te zijn. De val riep den vloek, en de vloek, eenmaal in den mensch gedrongen en heel zijn existentie omvangende, snijdt, zoo geen wonder van genade tusschenbeide treedt, elke mogelijkheid af, dat ooit het oorspronkelijk Godsplan zou volvoerd worden.

DR. A. K.

Hoe dierbaar is uwe goedertierenheid.

Hoe dierbaar is uwe goedertierenheid, o God! Dies nemen de menschen kinderen toevlucht onder de schaduw uwer vleugelen. Psalm 36 : 8.

Er is een drang in de ziel, om in nood, als de mensch zelf geen uitkomst ziet, en van geen enkelen menschen hulp daagt, zijn toevlucht tot den Almachtigen te nemen. Die drang werkt niet alleen bij geloovigen en bij vromen, maar soms ook in de ziel van overigen geheel onverschilligen. Vooral bij schipbreuk of bij plotseling intrappend gevaar, waaraan geen keeren is, komt 't: o, God, help ons! als vanzelf over de lippen. Doch hier ligt nog volstrekt niet in opgesloten, dat men als regel in allen nood en tegen alle gevaar Gods genadige hulpe inroep.

Werd men ziek, dan roept men den arts, wie in het water ligt roept den voorbijganger om hulpe aan, wie in geldnood zit, zoekt hulpe bij wie geven kan en wil, wie staat voor een probleem dat hij moet oplossen, roept den bijstand van een deskundige in. Kortom, afgezien van geloof en vroomheid, is de eerste aandrift die bij nood, verlegenheid of gevaar in den gewonen mensch opkomt, eerst om te zien of hij zich zelf niet kan redden, dan om de hulpe van andere menschen in te roepen, en aan Gods genadige tusschenkomst wordt eerst dan gedacht als de nood al hooger stijgt en er geen hulpe of redding, van wat zijde ook, daagt.

Doch zóó is 't nu juist bij een geloovige niet. Wordt de geloovige zelf krank of ligt en zijner lieven op 't krankbed neder, dan is er aanstonds een zoeken van toevlucht in het gebed. Zoo is 't zelfs in dagen van gezondheid en ongeboren kracht. Wie geloof, heeft elken morgen en elken avond behoefte en drang om zich zelf en wat hem lief is aan Gods hoede op te dragen, en ook voor het gewone leven, elken dag zonder uitzondering, de hoede en de bescherming van zijn God in te roepen.

Niet, natuurlijk, alsof er ook in het leven van den geloovige niet vaak geloofsloze uren, en soms zelfs dagen, voorkwamen. Te kort schiet elken onzer, en het „nabij God te zijn", wordt lang niet altijd gerealiseerd. Maar, ook al voegt ons te dezen opzichte belijdenis van schuld, als regel gaat 't toch door, dat de geloovige niet enkel in nood en gevaar, maar steeds en aldoor op 't zoeken van Gods bescherming en hoede bedacht is. Zonder gebed (en hierna de dankzegging) kent de geloovige geen vrede in 't verkeer met zijn God.

Wel is er ook hier verschil in graad.

Wie pas op den weg des geloofs komt, kent nog niet 't bestendige, en schier in alles, met zijn God leven van den pelgrim op weg naar de poorte des Hemels. Vooral in den aanvang is 't veelal een vallen en opstaan. Eerst gaandeweg komt de vastigheid. En zelden wordt de zalige bestendigheid van het geloof-leven anders dan op den ouden dag bereikt.

Doch denk nu niet, dat de winste die hierdoor aan de ziel toekomt, eeniglijk bestaat in de meerdere gerustheid, die 't vertrouwen op Gods hulp in nood en gevaar ons aanbrengt. Ook dit gevoel van ruste rekent wel mede, en is een gave waar de geloovige niet genoeg voor danken kan, maar toch, in dit gevoel van meerdere gerustheid schuilt de eigenlijke schat van 't geloof niet.

Redding uit gevaar kan men ook genieten, zonder dat 't innerlijk leven van de ziel er rijker door wordt. Hoe dikwijls heeft niet de medicijnmeester den kranke van den dood gered, dat er toch al spoedig geen aandrang, geen gewaarwording van liefde of gehechtheid jegens dien arts in de ziel werkte. Die arts werd geroepen en hij deed zijn plicht, hij werd betaald, en daarmee is niet zelden de verplichting zoo geheel weggevallen, dat van een wettelijke dankbaarheid jegens en verbondenheid aan een arts, die ons leven reddde, vaak o, zoo weinig te bespeuren valt.

En juist ród handelt nu de ongeloovige met zijn God. In het uiterste van den nood nog een o, God, help me! maar werd die bede verhoord, zag men zich van 't siekbed weer opgericht of uit schipbreuk gered, dan is bij den niet-geloovigen soms reeds binnen zeer kort elke gedachte zelfs aan Gods reddende hulpe verdwenen.

En sonder nu te zeggen, dat ook de geloovige in dezen dank niet vaak te kort schoot, zoo mag toch erkend, dat in geloovige kringen dat gevoel van dank aan zijn God voor verkrege redding veel langer stand houdt, veel dieper uit de ziel opleeft, en veel geestelijker van aard is. De ongeloovige denkt er mede van af te zijn, zoo 't gevaar maar voorbij is; de geloovige daarentegen is, ook na redding, vol strekt niet alleen met zichzelf bezig, maar soms zelfs meer met zijn God. Hij heeft in zijn nood en gevaar angst gevoeld; die angst heeft hem naar zijn God uitgedreven; toen hij zijn God zocht, is zijn God tot hem gekomen; en toen nu zijn God hem ontmoette, en de reddende hand naar hem uitstak, heeft hij in die daad niet alleen heerlijk redding gevonden, maar ook zijn God veel inniger leeren kennen. Hij heeft een blik en inzicht gekregen in de genade, in de liefde en de goedertierenheid zijns Gods, veel dieper en veel rijker dan ooit vroeger. En dit nu geeft hem de zalige gewaarwording, dat hij zich ja ook rijk voelt in zijn redding, maar toch te veel hooger sin nog rijk door die ervaring, die persoonlijke ervaring, die heel zijn leven aangrijpt, een ervaring van de liefde, de trouw en de goedertierenheid zijns Gods.

Maakt nu zulk een zalige gewaarwording zich van hem meester, dan vergeet hij zich zelf, en dan verliest hij zich zelf, om eeniglijk aan zijn God te denken, in de goedertierenheid zijns Gods in te leven, en het heilige en het schoone van die goedertierenheid zijns Gods te bewonderen, om slechts één bede in zich te voelen opkomen, om in die liefde en de goedertierenheid zijns Gods geborgen te blijven. Ook egoïsme dus. Nooit kan noch zal de mensch zichzelf geheel wegcijferen. Maar dat egoïsme, dat zalige gevoel van zelf geborgen te zijn, gaat ook hier geheel op in de waardeschatting, in de heilige waardering en in de bewondering van de genade en de goedertierenheid zijns Gods.

Dit nu is 't, wat de psalmist uitdrukt in dat dierbaar zijn van Gods goedertierenheid.

In dat „dierbaar“ ligt 't teedere van zijn waardeschatting. Men spreekt van een dierbaar kind, niet van een dierbare uitvinding, ook al kan aan die uitvinding ons leven hangen. Dierbaar doet op 't geen innerlijk als wettelijke schat in de ziel genoten wordt. Zelfs 't kostelijkste kleedingstuk is niet dierbaar. Dierbaar is een uitdrukking die eeniglijk gebestigd wordt, als de ziel een zalige genieting indrinkt, die uit 't besit van een heilig goed ons toekomt.

En nu is dat dierbare hier daarom zoo boven alles uitgaande, omdat de eeuwige diepte van Gods liefdeswezen zich in eigen redding voor ons onthield, en we in die liefde Gods de genade ons voelen toevloeden, die alle elgen besef van wat liefde zijn kan, te boven gaat.

Het is het nietige creatuur, dat dan als overstromd wordt met de heilige gewaarwording, dat die groote en almachtige God tot zelfs over onze nietigheid zijn genade wil uitstrekken. Het is het schuldige creatuur, dat weelde indrinkt uit de gewaarwording van wat Goddelijk erbarmen is, als Hij onze sonden toedekt en olie in de wonden onzer ziel druppelt. En als we dan in die genade 't trillen van Gods Vaderhart ontdekken, d. w. z. zien en voelen, hoe deze liefde bij God niet bij komt, maar dat deze genade, dat erbarmen het wezen zelf van onsen God uitmaakt, dan wordt 't een zich zelf verliezen in stille aanbidding en het letterlijk zoeken naar woorden om het dierbare uit te drukken, dat uit het vaderhart onzes Gods ons toestroomt.

Dn. A. K.

Amsterdam, 27 Juni 1913.

Zoo is de worsteling bij de stembus beslist.

Wie nog hoop had, dat de herstemming het verlies bij de eerste stemming geleiden, vergoeden zou, kwam bedrogen uit. De Kamer is „om“, en evenals in 1905 zal ons Christelijk Ministerie weer moeten aftreden.

Dat hierin voor ons een bittere teleurstelling ligt opgesloten, behoeft wel niet gezegd te worden.

Niet dat we veel hoop hadden op een schitterende overwinning. De historie toont, dat telkens na een vierjarig bewind de kleurloze middenstof ontsaat. Zoo was het na het Ministerie-Mackay. Zoo na het Ministerie-Kuyper. En zoo ook thans weer na het Ministerie-Heemskerk.

Bovendien, het pandaemonium, dat ditmaal over ons land was losgebroken, overtrof in heftigheid al wat vroeger was aanschouwd. Het Roomsche spook werd voor den dag gehaald. De Hervormde Kerk heette in gevaar. De kerkelijke hartstochten werden geprikkeld. De Hervormde predikanten deden weer dienst als stormram tegen een Christelijke regering.

En nu het vernielingswerk is voltooid;

nu het socialisme met den buit strijken glog; nu alle hoop vervloog op een Grondwetsherziening, die de kroon op onzen schoolstrijd zetten zou; nu we zijn overgeleverd aan een meerderheid, die onze zending in Indië belemmeren zal, ons Christelijk onderwijs zal onderdrukken en voort onze Christelijke volksbelangen niets zal voelen, — nu komt het berouw. Zoo had men het niet bedoeld, en ter elfder ure, alsof het gevaar nu nog af te wenden was, kwam het advies der afgedoolde broeders om toch rechts te stemmen.

Hetzelfde roekeloze spel, dat in 1905 is gespeeld.

Er is smart, diepe smart, dat Dienaren van het Woord, belijders van het Evangelie, mannen, die beslist voor Christus opkomen, zoo door kerkelijken hartstocht verbild, aan een anti-christelijke politiek de overwinning hebben bezorgd.

Maar niet minder ontrist de snelle aanwas der socialistischen, die bij deze verkiezing den hoofdbuit wegdroegen en wier getal in de Kamer van 7 op 18 is vooruitgegaan.

Hierin vooral ligt de ernstige betekenis van dezen uitslag van den stembusrijding. Want er blijkt uit, wat reuzenvorderingen het socialisme vooral onder de arbeidersbevolking in onze groote steden maakt. Dit zou onmogelijk zijn, wanneer de Kerk van Christus haar roeping beter volbracht.

Het is daarom, dat we telkens op dit gevaar hebben gewezen. Het gevaar van de *Volkskerk*, die heel het volk wil omvatten, maar meer tuk is op staatsstructuren, dan dat ze metterdaad voor de geestelijke belangen van het volk zorgt. Het gevaar van de *massale en ongedeelde* stadskerken, waardoor alle geestelijke toezicht onmogelijk wordt gemaakt. Het gevaar, dat men den arbeid der Evangelisatie verzuimt en met name voor het christelijk volksonderwijs in onze groote steden zoo weinig doet.

Of de oogen thans zullen opengaan? Het klinkt zoo verdelijdelijk, dat men tegen alle separatisme wil opkomen; dat men heel ons volk nog als een Christelijk volk wil beschouwen; dat men de openbare instellingen niet wil prijs geven.

En intusschen stoot men een Ministerie, dat voor de Christelijke beginselen opkomt, omver, en toont de stembus, hoe het socialisme in vier jaar tijds in stemmenaanstal verduubeld is.

Naar Dordt!

De jaarvergadering der Vereniging voor Hooger Onderwijs zal ditmaal 2 en 3 Juli te Dordrecht worden gehouden.

Al is het nog niet zoo lang geleden, dat we te Dordt saamkwamen, toch is het wel begrijpelijk, dat H.H. Directeuren Dordt weer hebben gekozen. Niet alleen dat Dordrecht een geschikte vergaderplaats is voor de bewoners der Zuid-Hollandsche eilanden en onze ronder Zeeuwen, zonder daarom al te ver uit den koers te liggen van onze vrienden uit het Noorden, maar Dordrecht heeft ook door zijn rijke historische herinneringen zooveel, wat het hart der Calvinisten aantrekt en bekooft. Hier werden de eerste nationale Synodes onzer Gereformeerde Kerken gehouden, waar mannen als Dathen en Van der Heijden de grondleggers van ons kerkelijk leven zijn geworden; hier heeft Prins Willem den beslissenden stap gedaan om zich bij de Gereformeerde Kerk te voegen en is de band tusschen Oranje en het Calvinisme gelegd; en hier bovenal vond ons Gereformerd concilie plaats, waar de afgevaardigden van alle Gereformeerde Kerken uit binnen- en buitenland het pleit beslecht hebben tusschen Arminianen en Calvinisten. Dordt is dan ook in den volksmond nog altoos de naam, waarmee men het Calvinisme in ons vaderland kenmerkt; zelfs bij de verkiezingen hoorde men telkens van het verband tusschen Rome en Dordt. We schamen ons dien naam niet. En daar onze Vrije Universiteit het hechtste bolwerk van het Calvinisme in ons vaderland is, waar zouden we ons dan beter thuis voelen dan in Dordt, waar de schoonste herinneringen van ons Calvinistisch verleden tot ons spreken.

Al mag de droeve afloop der verkiezingen een schaduw op ons samenrijt werpen, toch verversen we daarom niet. Het Calvinisme heeft altoos in ons land te worstelen en te strijden gehad. Maar Dordt leert ons, dat, hoe dikwijls geslagen, het nooit verslagen werd. Na elke nederlaag stond het weer veerkrachtiger en bezield op. En we blijven met een Da Costa gelooven: Ze zullen ons niet hebben, de goden dezer eeuw.

Naar goede gewoonte gaat ook ditmaal aan de jaarvergadering een bidstond vooraf, die Woensdagavond te 8 uur in de Wilhelminakerk zal gehouden worden. Het was een sympathieke gedachte van heeren Directeuren, daarvoor als voorganger uit te noodigen Dr. G. Ch. Aalders, predikant te Ermelo. Het hooge eereambt, waartoe de Synode onzer Kerken hem verleden zomer riep, toonde wel, hoezeer men de wetenschappelijke gaven van dezen leerling der Vrije Universiteit waardeert, en de beslissing door hem genomen, gaf blijk van een zelfopofferende liefde voor onze Hoogeschool, die we niet genoeg op prijs kunnen stellen.

De algemeene vergadering, die den volgenden dag te 10 ure zal aanvangen in het gebouw „Kunstmin“, zal geleid worden door Prof. Dr. R. H. Wolter. Van de dusver meestal gevolgde usantie om voor de morgenvergadering nog een afzonderlijk vraagpunt aan de orde te stellen, dat door een der hoogleraren of curatoren werd ingeleid, is ook ditmaal evenals te Haarlem afgeweken. De jaarvergadering zal geheel aan de behandeling der huishoudelijke zaken gewijd zijn. Niet, dat daarom het program van deze huishoudelijke zaken ditmaal zoo

uitgebreid is, maar het jaarverslag zal gelegenheid genoeg bieden om vragen te stellen en de belangen der Vrije Universiteit te bespreken. De week, door Prof. Dr. A. Kuyper te Haarlem gegeven, is blijkbaar ter harte genomen. Ook ons schijnt het metterdaad gewenscht, dat onze leden en begunstigers niet alleen saamkomen om naar een wetenschappelijk referaat te luisteren, maar dat ze ook deel nemen aan gesprekken, zeggen wat hun op het hart ligt, en daardoor de band tusschen ons volk en onze Gereformeerde Hoogeschool versterkt worde.

Des middags te 2 ure zal daarna in hetzelfde gebouw een publieke meeting met debat plaats vinden, waar ook niet-leden en niet-begunstigers toegang zullen hebben. Hier zal een onzer nieuwbenoemde professoren Prof. Dr. P. A. E. Sillevius Smitt optreden om te spreken over de *Godsdienstwetenschap en de Zending*. Nu onze tijd zoozeer in het teken van de Zending staat, mag dit onderwerp zeker actueel worden genoemd. Niet het minst met het oog op het hoog belang der Zending is voor de ambtelijke vakken aan de Vrije Universiteit een afzonderlijke kathedor geïnstituëerd, en Dr. Sillevius Smitt, die voor het onderwijs gezeker vakken werd aangewezen, deed een delukkige greep, met dit onderwerp te kiezen. Het draagt een wetenschappelijk karakter en is toch geschikt om voor een breeder kring te worden behandeld.

Ook voor het gezellig samenrijn in intieme kring is goed gezorgd door de Regelingcommissie. Na den bidstond zullen de vrienden der Vrije Universiteit gelegenheid hebben elkaar te ontmoeten in het hotel „Ponsen“, terwijl na afloop der meeting een gemeenschappelijke maaltijd zal plaats vinden in hetzelfde hotel; waarvoor men voor 1 Juli heeft op te geven bij den heer G. P. J. van Alkemade te Dordrecht.

Tenslotte zij nog opgemerkt, dat naar heeren Directeuren in het jaarverslag mededeelen, het voornemen bestaat om het volgend jaar aan deze jaarlijksche vergadering der Vereniging voor Hooger Onderwijs een wetenschappelijke samenkomst te verbinden, die daags te voren zal gehouden worden, en waarbij zullen worden uitgenoodigd de Hoogleraren der Vrije Universiteit en allen die in een harer faculteiten een wetenschappelijk graad verworven hebben. De bedoeling van deze samenkomst is om wetenschappelijke voorlichting te geven niet alleen aan de leden en begunstigers, maar aan geheel ons Gereformeerde volk omtrent de maatschappelijke, staatkundige en kerkelijke vraagstukken, die zich in het leven van onzen tijd voordoen en naar wier beantwoording zoo dringend gevraagd wordt. Daartoe zullen heeren Directeuren in overleg met den Senaat bepaalde onderwerpen opgeven en ter behandeling daarvan deskundige mannen uitnoodigen, die zorgen zullen, dat hun referaten tijdig vooraf ter kennis van de leden dezer vergadering gebracht worden teneinde een vruchtbare bespreking mogelijk te maken en zoo mogelijk tot een gemeenschappelijke overtuiging te komen. Natuurlijk zal het resultaat dezer samenkomsten in druk aan het volk worden meegedeeld. Hoppen Directeuren, dat door deze wetenschappelijke samenkomsten die ook door leden en begunstigers als toehoorders zullen kunnen bijgewoond worden, de voorlichting, die onze Vrije Universiteit geeft, aan ons Gereformeerde volk in breeden kring te goede zal komen, — niet minder mag verwacht, dat op deze wijze de band versterkt zal worden tusschen de Universiteit en diegenen harer leerlingen, die reeds in het praktische leven zijn ingegaan. Het komt ons voor, dat dit plan in elk opzicht aanbeveling verdient en we hopen, dat het een volgend jaar tot uitvoering moge komen.

Jaarverslag.

Het Jaarverslag, dat de Vereniging voor Hooger Onderwijs ons toezond, geeft in menig opzicht stof tot danken. Het aantal studenten aan de Vrije Universiteit nam toe; het college der Hoogleraren werd met een tweetal professoren uitgebreid; en noch uit den kring der Hoogleraren noch uit dien der Curatoren of Directeuren werd een door den dood weggenomen.

Ook de financiële toestand der Vereeniging is niet ongunstig te noemen. Het aantal contributies is iets gedaald; het bedrag in 1911 f 24.214.59 en was nu f 24.081.11, wat een verschil maakt van f 200. Daarentegen stegen de collecten in de Gereformeerde Kerken gehouden, van f 14.901.23 tot f 16.280.08, dus met ruim f 1300. Ook de collegegelden gingen belangrijk vooruit; in 1911 was het bedrag f 4.323.40, nu f 5.698, zodat ook hier een vooruitgang was van f 1300. Een eindelijk wijst ook de staat der schenkingen een stijging aan; ze klommen van f 358.43 tot f 1958.08. Dat de rekening desniettegenstaande met een tekort van f 4014.96 sloot, is te wijten aan het stijgen der uitgaven. Nu wordt dit tekort in zekeren zin wel gedekt, omdat voor de onderwijslokalen de Regering een subsidie geeft van f 3.989.35, maar deze bijdrage had eigenlijk gekapitaliseerd moeten worden. De Regering stelt een ton beschikbaar voor de Vrije Universiteit ter vergoeding van haar kosten voor onderwijslokalen, doch ze keert deze som niet in eens uit, maar geeft gedurende vijf en twintig jaar elk jaar f 4000. In plaats van een ton kapitaal in eens te geven, die een rente van f 4000 zou hebben afgeworpen, heeft de Regering deze som dus over vijf en twintig jaar verdeeld, en zal er dus aan het einde van dit tijdvak niets over blijven, wanneer deze bijdrage niet wordt gekapitaliseerd.

Maar ook afgezien daarvan speelt het wel vanzelf, dat het tekort voortaan elk

jaar belangrijk stijgen zal. De benoeming van twee nieuwe hoogleraren zal reeds het volgend jaar haar invloed doen gevoelen, en met deze benoemingen in de Theologische faculteit zijn we er nog lang niet. De juridische en literarische faculteit vragen dringend om uitbreiding, en de medische faculteit zal ook moeten worden aangevuld. Terecht herinneren heeren Directeuren er aan, dat de inkomsten van het Coevorden-Adriaan fonds volgens de bepalingen van den testateur niet mogen gebruikt worden voor de traktementen der theologische hoogleraren en ze in hoofdzaak bestemd zijn voor de uitbreiding of stichting der medische en natuurkundige faculteit. Wanneer men dus meenen mocht, dat het dreigende tekort wel uit de inkomsten van dat fonds zal kunnen bestreden worden, vergist men zich. Er zal in de toekomst een belangrijke verhoging der gewone inkomsten moeten plaats vinden, zal de Universiteit haar taak kunnen vervullen. Metterdaad is de som der contributies dan ook veel te laag. Er zijn jaren geweest, dat het bedrag de f 30.000 belangrijk overschreed.

Ook de som, die heeren Directeuren vastgesteld hadden voordat ze tot verbouwing van het Hospitium of de stichting van een nieuw Universiteitsgebouw zouden overgaan, is nog niet bijeen. Het fonds bedraagt pas f 38.408.57½, terwijl als limit gesteld was f 50.000, voordat met den bouw zou worden begonnen.

De medische faculteit, waarvoor afzonderlijk boek wordt gehouden, staat er nog het best bij. Het saldo, dat 1 Januari 1912 f 28.878.23½ bedroeg, klom tot f 30.147.60.

Het Methodisme.

Aan de Vrije Universiteit promoveerde de heer Nicolaas Impeta tot Doctor in de Theologie met een proefschrift, dat handelde over de Methodistische opvatting van de leer der heiligmaking en tot titel draagt: *De leer der heiligmaking en volmaking bij Wesley en Fletcher*.

Aanvankelijk was het voornemen van Dr. Impeta, den invloed te schetsen, dien het Methodisme heeft uitgeoefend op leer en practijk der Gereformeerde en Lutherische Christenheid, bepaaldelijk ten opzichte van heiligmaking en volmaking. Bij de behandeling bleek deze stof echter te omvangrijk voor een dissertatie en daarom bepaalde hij er zich toe de heiligmakingsleer weer te geven, zoals die bij Wesley en Fletcher, de twee coryphaeën van het niet-Calvinistische Methodisme, wordt gevonden. Ook met deze bespreking van zijn stof dijde zijn proefschrift toch nog uit tot een volume van bijna een halfduizend bladzijden. Niet het minst is dit daaraan te wijten, dat Dr. Impeta liefst de vaders van het Methodisme zelf wilde laten spreken in hun eigen woorden, en daarom met een breede reeks van citaten hun gevoelens heeft weergegeven. Als nauwkeurig analytisch onderzoek mag deze dissertatie dan ook een model worden genoemd. Dr. Impeta heeft met noeste vlijt de bronnen bestudeerd; zoo getrouw en objectief mogelijk geeft hij het gevoelen der Methodisten weer, en wel niemand zal klagen, dat hij niet gepoogd heeft aan den heiligen ernst, die deze Methodisten bezielden en waarmede ze opkwamen tegen sedelike inzinking en verslapping, recht te doen weidervaren.

Het breedst is het eerste hoofdstuk uitgewerkt, dat over Wesley handelt. Hij schetst hier eerst de ontwikkeling van Wesley tot op het jaar 1742; daarna geeft hij uitvoerig weer wat Wesley onder heiligmaking en volmaking verstand, waarbij dan behandeld worden: de natuurlijke staat des menschen, het berouw, het geloof, de rechtvaardigmaking, het getuigenis des Heiligen Geestes omtrent het gerechtvaardigdrijn, de wedergeboorte en aanvankelijke heiligmaking; het berouw na de rechtvaardigmaking; het geloof na de rechtvaardigmaking; de tweede verandering; het getuigenis des Heiligen Geestes omtrent het heilighd zijn en de volmaking, terwijl ten slotte nog korter worden afgedaan de revival van 1760 en den strijd van Wesley met de Enthousiasten en de zoogenoemde Antinomianen, welke laatste de aanleiding werd tot Wesley's strijd tegen de Calvinisten. Hoofdstuk II, dat het opschrift draagt: Wesley en Fletcher, teekent dan, hoe in dezen strijd over de Antinomianen Wesley een welkomen bodgenoot vond in Fletcher, wiens biografische hier wordt ingevlochten. Hoofdstuk III handelt meer bijzonder over Fletcher zelf, die de dogmaticus van het Methodisme is geworden en wiens systeem nader wordt uiteengezet. In het slot-hoofdstuk wordt dan het resultaat van deze dogmen-historische studie gegeven en tegelijk van Gereformerd standpunt critiek geoeft.

Als wetenschappelijke studie is dit boek zeker geen boek voor ledereen, maar wie met de nieuwe talen op de hoogte is en het zoo belangrijke verschijnsel van het Methodisme in een zijner karakteristieke trekken nader wil leeren kennen, zal met genot deze dissertatie lezen en er veel uit kunnen leeren. Dr. Impeta heeft de gave der waardering en weet in mannen als Wesley en Fletcher den drang naar heiligmaking, die ook in hun persoonlijk leven zoo heerlijk uitkwam, recht te doen weidervaren. Maar deze waardeering doet hem de oogen niet sluiten voor het verkeerde en gevaarlijke, dat in hun stelsel school, en de critiek, die hij daarop uitoefent, is afdoende en juist.

We wenschen daarom Dr. Impeta van harte geluk met dit proefschrift, dat van zijn wetenschappelijke aanleg en de oprechtheid van zijn karakter een gunstig getuigenis aflegt. Moge de behaalde doctorstitel hem aansporen met deze studien door te gaan.

Handelingen van ons Congres voor Gereformeerde Evangelisatie.

De Handelingen van ons Congres voor Gereformeerde Evangelisatie hebben wel eenigen tijd op zich laten wachten. Het Congres werd gehouden 5 en 9 April en we schrijven nu einde Juni. Wenschelijker ware het zeker geweest, dat deze Handelingen nog in April het licht hadden gezien. De belangstelling was toen nog levendig; ieder wilde weten, wat op het Congres gesproken en gedebatteerd was; we leven zoo snel, en met de verkiezingsdrukke, die in Juni kwam, zijn we ons Congres reeds weer half vergeten.

Toch make men daarom van dit uitsluitend noch het Comité noch den uitgever een verwijt. Ook bij onze Generale Synode is er wel telkens op aangedrongen, dat de act terstond na afloop der Synode zouden worden uitgegeven, maar in de practijk bleek dit ondoenlijk. De uitgever moet wachten op de referaten, die soms nog niet persklaar zijn; de correctie kost veel tijd; en wat alles afdoet, een lijvig boekdeel van 336 bladzijden, groot formaat, drukt men niet in enkele weken af.

Nu de Handelingen in druk voor ons liggen, mag in de eerste plaats een woord van hulde gebracht aan den uitgever W. J. H. K. Met de keurige uitvoering, het kloek boek, met heldere letter gedrukt, en in deftig-groenen band gebonden, maakt een uitnemendend indruk en doet den uitgever alle eer aan. Maar ook het Comité, dat voor den inhoud zorgde, heeft recht op een woord van dankbare waardeering. Het procesverbaal geeft zakelijk en historisch getrouw het gesprokene weer. Terwijl een zeer uitvoerig register het gemakkelijk maakt de onderwerpen te vinden.

Zoo blijft als herinnering aan ons congres dit boek der Handelingen ons over. Maar het is meer dan een aangename gedachtenis aan dagen van broederlijk samenrijn en opgewekt leven. Dit boek legt getuigenis af, hoe ernstig ook in onze kringen de arbeid der Evangelisatie wordt behartigd en wat uitnemende gaven ook voor dat gebied God de Heere ons schonk. En het zal een vraagboek en handleiding wezen voor al diegenen, die dezen arbeid ter hand willen nemen, om hen te dienen van raad en voorlichting!

Veenendaal.

Wat te Veenendaal geschied is, is ook ons een oorzaak van diepe smart.

De predikant Ds. Den Hengst heeft zijn ambt neergelegd en zich van onze Kerken afgescheiden, omdat hij niet de leer onzer Kerken zich niet vereenigen kan. Hij heeft nu met een deel der gemeente, dat hem trouw bleef, een nieuwe Kerk gevormd, die, naar het bericht luidt, zich zal aansluiten of aangesloten heeft bij de Vrije Gereformeerde Kerken.

Natuurlijk zal niemand onzer aan Ds. Den Hengst het recht ontzeggen om, wanneer hij niet met de leer onzer Kerken niet meer overeenstemt, zijn ambt bij ons neer te leggen. Eer dient de eerlijkheid van karakter gewaardeerd, die uit deze daad spreekt. In de Hervormde Kerk blijft alles, ook wat geheel tegen de belijdenis en den geest der Kerk ingaat, maar tot deze Kerk behooren en schaanst zich zelfs niet den kansel en het hun toebetrouwde ambt te misbruiken, om lijnrecht tegen het Evangelie van Christus en de belijdenis der Kerk in te gaan. Onzes dunkt, dat Ds. Den Hengst nobeler en eerlijker gehandeld heeft door openlijk met onze Kerken te breken, toen het hem allengs duidelijk werd, dat zijn opvatting met die onzer Gereformeerde Kerken in strijd was. De toestand werd allengs onhoudbaar. Het Avondmaal werd niet meer bediend. Partijucht sloop in de gemeente binnen. En een openlijke breuke is dan beter dan een innerlijke onrust en onvrede, als thans reeds jaren te Veenendaal heerschte.

Maar wanneer we de eerlijkheid en oprechtheid van Ds. Den Hengst waardeeren, dan is dit alleen, omdat hij zelf gevoeld heeft, dat hij niet de leer onzer Kerken niet meer instemde. De voorstelling in sommige bladen gegeven, alsof alleen bezwaar tegen het eenzijdig drijven van sommigen oorzaak van dit schisma was, zou niet onze Kerken, maar alleen hem zelf treffen. Gesteld dat deze voorstelling juist ware, dan zou het plicht en roeping van een getrouw Dienaar van Christus zijn geweest, om tot het einde toe tegen dat eenzijdige drijven te protesteeren, en niet te wijken voordat de Generale synode uitspraak had gedaan. Intusschen is heel deze voorstelling, die de liberale pers gaf en die de *Wachter* overnam, onjuist en bejaiden de waarheid. Wie met de zaken op de hoogte is, weet dat Ds. den Hengst niet tegen het eenzijdig drijven van de verbondelooze opkwam, maar in mystieke wateren verseld, van de gezonde en Schriftuurlijke leer der Gereformeerde Kerken was afgeweken, zooals deze in onze belijdenisschriften en liturgie is neergelegd.

Het is daarom en daarom alleen, dat we deze daad van Ds. Den Hengst, hoe droef ze zijn moge, ook in haar gevolgen voor de Veenendaalse gemeente, toch als een daad van eerlijke en oprechte overtuiging waardeeren.

Tegelijk is er echter droefheid in het hart. Ds. Den Hengst was een der oudste leerlingen van de Vrije Universiteit. Hij was een man, die jaren lang met zooveel gloed en berisping voor onze beginselen optrad en in menig opzicht de gemeenten, die hij diende, tot zegen is geweest. Het ware ons daarom zooveel liever geweest, wanneer hij aan de broederlijke vermaning, die van meer dan een zijde tot hem kwam, gehoor gegeven en van deze dwaling zich bekeerd had.

Het heeft echter niet zoo mogen zijn.